CZĘŚĆ XXXVI — № 58. ROK 18 — (1847).

TYGODNIK
PETERSBURSKI.
GAZETA URZĘDOWA
KRÓLESTWA POLSKIEGO.

Wychodzi we Wtorki i Piątki. Prenumerata przyjmuje się pod adresem do Wydawcy Tygodnika w Petersburgu, do Expedycyi Gazet Petersburskiego Pocztamtu, lub do xięgarni Klassycznej, w Warszawie, w drukarni Zawadzkiego i Węckiego, w Wilnie w xięgarniach Glücksberga i Zawadzkiego, nadto we wszystkich Pocztowych w kraju urzędach.

Cena: *Roczna* w Rossyi z pocztą, a w Stolicy, z noszeniem do mieszkań, 14½ r. *Półroczna*, 7¼ r. sr.

Bez poczty, dla odbierających w xięgarni: *Roczna*, 13 rub. sreb. *Półroczna* 6½ rub. sreb. Dla Królestwa Polskiego naznacza się taż sama cena co i w Cesarstwie.

PIĄTEK, 1/13 SIERPNIA.

WIADOMOŚCI KRAJOWE.

Petersburg, *31 Lipca. / 12 Sierpnia.*

NOWINY DWORU.

Z powodu zgonu J. K. W. Xięcia ADAMA WIRTEMBERGSKIEGO Dwór CESARSKI przywdział żałobę na dni 4, od 28 Lipca ze zwykłemi podziałami.

Przez rozkaz dzienny CESARSKI w Wydziale Cywilnym z dnia 20 Lipca, zostający w Ministerstwie Spraw Zagranicznych Radzca Tajny *Katakazi*, mianowany Senatorem z pozostaniem w tymże Ministerstwie — Wykreślony zostaje ze spisów, zmarły Członek Rady Stanu, Rzeczywisty Radzca Tajny hrabia *Grabowski*.

— N. CESARZ JMć raczył udzielić Odeskiemu Wojennemu Gubernatorowi, Jenerał-porucznikowi *Achlestyszew*, pozwolenie noszenia nadanego mu przez Króla Jmci Grecyi orderu Zbawiciela.

— 10 b. m. odbyło się tu posiedzenie Rady Kredytowych Zakładów, które P. Minister Skarbu, zagaił następującą mową.

«Składając wam Panowie, rachunki Kredytowych Zakładów Państwa, okazujące stan ich i działanie w r. 1846, winienem objaśnić niektóre szczególne rozrządzenia tyczące się publicznego kredytu.

I. W ostatnich miesiącach ubiegłego roku, na głównych giełdach Europejskich, dał się czuć brak gotowizny, pochodzący w części z powodu obrócenia ich na kupno zboża, którego wymagał zdarzony w wielu państwach nieurodzaj, w części zaś z powodu ogromnych przedsięwzięć rozszerzenia dróg żelaznych. W takim stanie, nie można była spodziewać się, równie korzystnego jak w przeszłych latach zrealizowania zagranicznej pożyczki na opędzenie tegorocznych kosztów drogi żelaznej Petersbursko-Moskiewskiej: dla tego, w celu zabezpieczenia zawczasu potrzebnego na to rozchodu, Ukazem N. CESARZA 21 Stycznia tego roku dozwolono puścić w obieg VIII i IX seryją biletów Skarbu Państwa, każdą od 3 milion. rubli srebrem, i przygotować na zapas jeszcze dwie następne seryje, na przypadek dalszej trudności w otworzeniu w tym roku zagranicznej na ten przedmiot pożyczki. Trzy seryje już zostały wypuszczone, i wypuszczenie czwartej zapewne będzie potrzebne. Takim sposobem dalszy bieg tego przedsięwzięcia, ważnego dla handlu i przemysłu, został na rok teraźniejszy, zapewniony.

II. Wielu właścicieli kopalni w górach Uralskich, nie mając dość gotowych kapitałów, na załatwienie fabrycznych obrotów, zmuszeni byli zawierać pożyczki, często na wysokie procenta, lub zaprzedawać z góry kruszce, z bardzo znacznem poniżeniem ceny. Działalność słabła i zakłady były narażone na rozmaite trudności. Dla zaradzenia temu, uznano za pożyteczne w punkcie środkowym naszego rudniczego przemysłu, w Ekaterynburgu, ustanowić kantor Banku handlowego, dla załatwienia pożyczek, pod zastaw kruszców wyrabianych w tamecznych fabrykach. Tu nie mogę zamilczeć, że pierwsza myśl tej pożytecznej instytucii, należy się J. C. WYSOKOŚCI XIĘCIU LEUCHTENBERG, który w końcu 1845 r., osobiście zwiedził Uralskie kopalnie.

Można się spodziewać, iż po mającem wkrótce nastąpić otwarciu Kantoru, wspomnione trudności będą uprzątnione i właściciele kopalni będą mogli rozszerzyć swoje działania.

Urządzenie Kantoru w Ekaterynburgu dało możność zadośćuczynienia życzeniu kupców handlujących na Irbit-

skim jarmarku, aby tam corok otwierać tymczasowy kantor na wzor Niżegorodskiego. Życzyć należy aby to ułatwienie dopomogło do większego rozwinienia handlu w tym odległym kraju.

III. Należy namienić tu także i o zmianie, jaka zaszła w składzie członków Rady Kredytowych Zakładów z kupieckiego stanu. Zamiast pięciu wybieranych co trzy lata, uznano za dogodniejsze ustanowić dwóch członków stałych to jest Prezydenta Komitetu Giełdowego i starszego w kupiectwie (купеческій старшина); inni zaś trzej mają być obierani po dawnemu.

IV. Zaczęta 1 Listopada 1843 roku, wymiana krążących assygnat i biletów depozytowych na kredytowe bilety Państwa, odbywała się ciągle i naglące środki wcale nie były potrzebne.

Z 595,776,310 rub. assyg. i 48,551,198 rub. w depozytowych biletach, wymieniono dotąd:

Pierwszych na 408,139,025 rub.
Drugich na 45,365,767 rub.

Pozostaje przeto w obiegu:

Assygnacij na 97,637,285 rub.
Depozytowych biletów na 3,185,430 rub.

Z powodu iż ilość ta jest tak mała, uznano za potrzebne użyć środki ku ostatecznemu wyjęciu jej z obiegu, i w tym celu, wyznaczono ostateczne termina: ogólny 1 Stycznia 1848 r. i osobne: dla Syberyi 1-szy Lipca 1848, a dla osad Północno-Amerykańskiej Kompanii 1-szy Stycznia 1849 roku.

V. Użycie większej części kapitałów w Europie na kupno zboża (jak to już powiedziałem) i na spekulacije na akcijach dróg żelaznych, nie mogło nie wywrzeć wyraźnego wpływu i na ceny Rządowych papierów. Ceny te, jak to wam, Panowie, wiadomo, znacznie spadły, zwłaszcza w początku tego roku.

N. Cesarz, zwracając ciągłą baczność na bieg finansowych i handlowych interesów, rozkazał rozważyć uprzednio w Komitecie Finansowym, a potem z opiniją tegoż Komitetu, w Radzie Państwa, następujące pytanie. «Czy przy terazniejszem zniżeniu się ceny papierów, nie należy zacząć je kupować, używszy na to od 20 — 30 milionów rub. sreb., z funduszu Expedycii Kredytowych Państwa biletów, gdy tego środka nie można uważać za niezgodny z prawem o nietykalności funduszu tych biletów, bo zamiast brzęczącej monety, wejdą doń w odpowiednej summie, inne papiery, wyobrażające kapitał, równie pewny a do tego przynoszący procenta, i w razie potrzeby zwiększenia wymiennego kapitału, mogą być drogą przedaży, obrócone w gotowiznę; a tym czasem procenta od kupionych papierów będą zostawały w Rossyi.»

Komitet Finansowy, zgłębiwszy to pytanie i uważając: a) iż w zażywających najpewniejszego kredytu Bankach angielskim i francuzkim, tudzież w innych bankach pierwszego rzędu, kapitał składa się częścią z gotowizny i drogich kruszców, a częścią z publicznych papierów; b) że w razie użycia części kapitału Expedycii Kredytowych biletów na kupno rządowych papierów i tu i za granicą, jak to będzie dogodniej, ilość gotowych pieniędzy w obiegu się zwiększy, a przez to obroty handlowe rozszerzą się i pomnożą, i c) że, nieprzestając na kupowaniu samych rossyjskich papierów, pożyteczna jest nabyć pewną ilość papierów i innych państw pierwszego rzędu, tym więcej, że pobor od nich procentów za granicą, przyniesie Ministerstwu Skarbu znaczną korzyść, uwalniając je do pewnego stopnia, od wydatków połączonych z przekazywaniem lub posyłaniem za granicę summ, potrzebnych corok na różne wypłaty, na utrzymanie Poselstw, na procenta od zagranicznych pożyczek i na różne obstalunki dla floty iż Petersbursko-Moskiewskiej żelaznej drogi — przekonał się i użycie tego środka, nie zmieniając postanowień Manifestu 1-go Czerwca 1843 r., nie może zgoła zachwiać naszego publicznego kredytu, i dla tego uznał za stosowne (7-go Lutego 1847 roku), na kupowanie publicznych papierów, rossyjskich i zagranicznych, wydzielić z kapitału kredytowych biletów do 30 m. r. sr., tak, iżby w zamian za to obracane były na ten kapitał papiery rządowe, w miarę jak będą nabywane; samę zaś operaciją poruczyć Ministrowi Skarbu, zostawiając mu możność udawania się, w razie potrzeby do N. Cesarza, po szczególne rezolucije. Zdanie Rady Państwa o tym przedmiocie zostało przez Najjaśniejszego Pana potwierdzone 31 Marca b. r. i podane do powszechnej wiadomości.

Nie będę tu powtarzał jego treści, lecz nie mogę nie zwrócić uwagi waszej, Panowie, na to, iż środek wspomniony nie sprawił w publiczności niekorzystnego wrażenia, owszem, można powiedzieć, iż powiększył jeszcze powszechną ufność ku kredytowym biletom, czego dowodzi fakt następny: podczas ogłoszenia o nim, kapitał wymiany w brzęczącej monecie i w sztabach, wynosił 114,289,000 rubli; teraz zaś po oddzieleniu 30 milionów na kupno Rządowych papierów, dochodzi do 110,590,000 rub.; od owego czasu przeto powiększył się o 26,300,000 r.

Przechodzę teraz do obejrzenia rachunków kredytowych Państwa Zakładów.

Kommisja umorzenia długów.

W ciągu 1846 r. wniesiono do xięgi długów Państwa: Pożyczonych na rożne przedsięwzięcia, z kass przy Domach Podrzutków (Сохранныя Казны) . 3,161,900 r.

Wypłacono długów terminowych:

Hollenderskich gulden.	1,437,000 —
Srebrem.	1,052,800 —
Długów stałych:	
Srebrem.	1,918,300 —

Po tych zmianach długi na r. 1847 wynoszą:

Terminowe zagraniczne hollend. guld.	66,836,000 —
Krajowe, srebrem	52,497,760 —

Stałe. . . . . 224,489,900 r.
W ogóle na srebro . . . . 315,084,200 —
Na spłacanie długów w 1846 r. weszło w Kommisii Umorzenia, z pozostałością z lat przeszłych. . . . . 26,142,300 —
Summa ta użyta w całości na długi terminowe i stałe, i obrócona w kapitał wykupu.
Dochodów stałych, mających być wypłaconemi, pozostało na rok 1847 . . . 3,346,900 r.

W kapitale wykupu liczy się:

Na pożyczki: sześcio-procentową 1 1 i 2 pięcio-procentowe . . . 40,617,100 —
3 i 4 pięcio-procentowe . 127,300 —
cztero-procentową . . . 257,600 —
Osobno odłożony kapitał wynosi. . . 6,156,900 —

Bank Assygnacyjny.

Assygnacij w obiegu na rok 1846 zostawało. . . . . 187,884,040 —
Z tego wymieniono na kredytowe bilety. 70,762,820 —
Pozostało przeto w obiegu na r. 1847. 117,121,220 —

Bank Pożyczkowy.

Kapitały tego Banku na rok 1847 wynoszą . . . . 13,973,500 —
W tej liczbie rezerwowy . . . . . 5,761,600 —
Summ lokowanych na rok 1846 było . 207,260,900 —
W ciągu roku weszło . . . . . . 45,923,800 —
Zwrócono . . . . 38,714,800 —
Zapłacono procentów . . . . . . 673,355 —
Dopisano procentów do niezażądanych kapitałów . . . . 8,342,509 —
Pozostaje w obrocie na rok 1847 . . 222,812,400 —
Pożyczek na różnych urzędach, gminach i prywatnych osobach w r. 1846 liczyło się. 214,874,800 —
W ciągu jego wydano nowych i przedłużono termina dawnych pożyczek . . 24,472,600 —
Weszło na spłatę kapitału . . . . . 9,270,200 —
Na rok 1847 zostaje w długach . . . 230,077,200 —

Zastawionych liczy się:

W dobrach osiadłych 623,213 dusz.
Domów . . . . . 1,108.
Fabryk . . . . . 83.

W r. 1846 otrzymano zysku . . . . 1,827,700 —

Bank Handlowy.

Kapitał tego Banku wynosi. . . . . 8,571,428 r.
Rezerwowy na zastąpienie strat . . . 1,983,627 —

Summy lokowane na początku r. 1846 były:

Na przekaz. . . . . 124,727 r.
— procent. . . . . 125,719,050 —

Weszło nowych w 1846 r.

Na przekaz. . . . . 26,846,110 —
— procent. . . . . 45,175,062 —

Zwrócono przekazowych lokacij . . . 26,283,639 r.
——— procentowych . . . . . 39,964,461 —
Wydano na eskontę wexlów . . . . 21,540,245 —
Na zastaw towarów, biletów bankowych, obligacij, wiejskich produktów i awansowano (w kantorze Kijowskim) na zastaw nieruchomości . . . . 3,479,278 —
Za kwitani Altajskiego Górniczego Rządu. 6,032,685 —
Zysk wynosił . . . . 528,316 —

Kassa Depozytowa.

Na r. 1846 biletów depozytowych było w obiegu . . . . 8,592,720 —
Za prezentowane bilety wydano brzęczącą monetą i wynieniono na bilety kredytowe . . . . 4,213,049 —
Za tem na r. 1847 zostało w obiegu . 4,379,671 —

Expedycija Kredytowych biletów.

W roku 1846 puszczono w obieg kredytowych biletów:
Za assygnacije . . . . 20,201,648 r.
— lokowaną brzeczącą monetę . . . 19,740,870 —
— bilety depozytowe . . . . . . 4,197,316 —
Za 50-rublowe kredytowe bilety 1841 r. t. j. Kass przy domach Podrzutków i Banku Pożyczkowego . . . . 2,060,250 —
Za miedzianą monetę wymienioną na bilety kredytowe, dla wypłat przy wymianie assygnacij . . . . 15,000 —
W ogóle biletów kredytowych w obiegu na początku 1847 r. znajduje się na . . 226,167,589 —
Fundusz wymiany na r. 1846 w gotowiznie, monecie i sztabach wynosił. . . 86,812,363 —
Do tego w r. 1846 weszło . . . . 23,938,186 —
Z tej liczby wydano w monecie, za przyniesione do wymiany kredytowe bilety. . 9,463,071 —
W skutek tego, kapitał wymiany na r. 1847 w monecie i sztabach wynosił . . 101,287,478 —

Kassy Zachowawcze przy domach Podrzutków
(Сохранныя Казны.)

Powierzone Kassom kapitały na początku 1847 r. wynosiły . . . . 373,388,488 r.
Kassom należy się od różnych władz i osób. . . . . 370,380,566 —
Wniesiono na lokaciją . . . . . . 69,726,277 —
Zwrócono, licząc w to i wypłaty procentów . . . . 74,428,852 —
Rozpożyczono . . . . 34,566,901 —
Otrzymano spłaconych pożyczek . . . 40,565,216 —

Na r. 1847 liczy się zastawionych:

W dobrach osiadłych 5,243,589 dusz.
Domów skarbowych 478.
Zysk czysty wynosił . . . . 2,109,743 —

*

Własny kapitał domów Podrzutków w pieniądzach i budowach wynosi. . . . . 48,425,657 r.

W kassach oszczędności na r. 1846 było w obiegu . . . . 433,737 —

W roku 1846 wniesiono . . . . . 537,947 —

Zwrócono summ lokowanych. . . . 322,089 —

Na rok 1847 zostaje w obiegu . . . 666,012 —

Xiążek lokatorom wydano 9,004.

Izby Powszechnej Opieki.

W ciągu 1846 r. wniesiono na lokacyią. 12,553,879 r.

Zwrócono . . . . 9,956,278 —

Na rok 1847 pozostaje w obiegu . . 49,662,198 —

W r. 1846 wydano nowych i przedłużono termina dawnych pożyczek . . . 9,705,222 —

Weszło na spłacenie kapitałów . . . 5,914,523 —

Procentów i innych dochodów otrzymano i należy się . . . . 4,636,180 —

Użyto na utrzymanie Izb i podwładnych im Zakładów. . . . . 4,329,287 —

Zysk czysty wynosił. . . . . . . 218,050 —

Własny kapitał Izb wynosi. . . . . 13,456,013 —

Takim sposobem w Kassach Zachowawczych, w Bankach Handlowym i Pożyczkowym i w Izbach kapitały na rok 1847 wynoszą razem:

Kapitały własne . . . . 83,948,096 r.

——— lokowane. . . . . 607,923,874 —

I pożyczki (tuż i eskonta wexlów i towarów). . . . . 693,768,822 —

W ogóle w r. 1846 na lokacyią wniesiono. 173,379,018 —

Napowrot zażądano . . . . 163,064,392 —

Z tego krótkiego rysu, przekonacie się, Panowie, że interesa Kredytowych naszych Zakładów idą pomyślnie. Stopniowe rozwijanie się handlu i przemysłu, zasilane opieką Najjaśniejszego Pana naszego, wiele się także przyczynia do zwiększenia obrotów Kredytowych Zakładów.

NOWINY Z KAUKAZU.

«Samurski oddział, wyruszywszy ze wsi Ułuczur, przez Kumuch, wszedł 20 Czerwca na wyniosłości Turczydacha dla poprawienia zdrowia wojsk. Główny ten cel osiągnięty został w zupełności i według wiadomości z dnia 8 Lipca, Głównodowodzący czekał tylko na ustanie cholery w Lezgińskich wsiach między Awarskim i Kara-Kojsu, ażeby rozpocząć nowe przeciw nieprzyjacielowi działania.

W oddziale Dagestańskim, w Temir-Chan-Szura i Czyr-Jurt, od dni kilku już nie było nowych chorych na cholerę, lecz znaki epidemii zjawiły się na płaszczyznie Kumykskiej i na przodowej Czeczeńskiej linii.

Na prawém skrzydle linii Kaukazskiej i na wschodnim brzegu Morza Czarnego wszystko było spokojne i cholera nie ukazywała się.» *(R. I.)*

KRÓLESTWO POLSKIE.

Warszawa, 2 Sierpnia.

Rada Administracyjna, na posiedzeniu swojém dnia 11 (23) Lipca r. b., udzieliła Hermanowi Rothblatt pięcioletni list przyznania wynalazku na instrument do stawiania baniek, zwany banicznikiem czyli skarifikatorem.

— Doszło do wiadomości władzy wyższej, iż niektórzy spekulanci szczególniej starozakonni, korzystając z niewiadomości włościan i innych mieszkańców Królestwa, zakupioną po zniżonych cenach w Cesarstwie monetę ze stemplem rewolucyjnym i krakowskim, tudzież wytartą, która z kursu usunięta została, puszczają w obieg Królestwa po cenie nominalnej, dając oną po większej części włościanom i rzemieślnikom, przez co klassę tych ludzi na znaczne straty narażają, które dotkliwszemi stają się jeszcze dla nich przy obecnej drożyznie produktów. Dla zapobieżenia temu, w ponowieniu rozporządzeń swych co do nieprzyjmowania w kasach billonu wytartego oraz ze stemplem rewolucyjnym i krakowskim, Kommisja Rządowa Spraw Wewnętrznych i Duchownych, reskryptem z dnia 3 (15) b. m. i roku, z mocy rozkazu J. O. Xięcia Namiestnika Królestwa, ponowiła ostrzeżenie, ażeby rzeczonej monety, jako z kursu wywołanej w zupełności nieprzyjmowano, gdyż ta żadnego kursu nie ma i do żadnego użytku posłużyć nie może.»

WIADOMOŚCI ZAGRANICZNE.

ANGLIJA. *Londyn, 30 Lipca.* Donoszą z Edynburga o przybyciu do tego miasta J. C. W. W. Xięcia Konstantyna Rossyjskiego. Wielki Xiążę, towarzyszony przez posła barona Brunnow i kilka znakomitych osób bawił czas jakiś u Xięcia Athol, który swego wysokiego Gościa podejmował z wielką wystawą i według zwyczajów dawnej gościnności wielkich panów kraju Highlands. W tém przyjęciu szczególniej odznaczały się tance i muzyka narodowa góralów szkockich.

— Wszystkie gazety napełnione są szczegółami wyborów które po wielu miejscowościach już się rozpoczęły a w niektórych i ukończyły. W City Londyńskiém obrani zostali czterej kandydaci liberalni; Lord John Russell (dziś Pierwszy Minister) miał za sobą 7,600 głosów, P. Pattison, 6,996, baron Lionel Rothschild 6,745, sir G. Larpent 6,688.

Sławny radykalista P. Roebuck spadł na wyborach w Bath, przekreskowany przez lorda Ashley; a przeciwnie w Nottingham, również radykalista P. Fergus O'Connor, zwyciężył P. Hobhouse, Prezesa Biura Kontroli Indyj Wschodnich. Sir Robert Peel obrany został członkiem na Parlament z Tamworth.

— Gazeta *Morning Chronicle* namienia o sojuszu zawartym między Pierwszym Ministrem a sirem Robertem Peel dla utrzymania dzisiejszej dążności Rządu i na przyszłym Parlamencie. Stanęło na tém, że i sir Robert wejdzie do

Gabinetu, dla kierowania obradami Izby Niższej; zaś lord John Russell będzie mianowany Hrabią i Parem, ażeby takiż kierunek objąć w Izbie Lordów.

— Najstarszy admirał floty angielskiej P. Erskine Douglas umarł w okolicach Watford mając lat 86.

Londyn, 31 Lipca. Pierwsze doniesienie o wyborach w City było błędne; czwartym Członkiem na Parlament obrany został nie P. Larpent, lecz P. Mastermann, kandydat stronnictwa kooserwatorów.

PP. Goulbourn, dawny Minister za sira Rob. Peela i P. Lefevre, Mowca Izby Niższej, spadli na wyborach z Uniwersytetu Cambridge, gdzie wybrani lord Fielding i P. Law, brat lorda Ellenborough. Głowa *Młodej Anglii* lord Manners, spadł w Liverpool, który wybrał sira Birch i P. Cardwell; sir Ch. Wood, Kanclerz Skarbu, obrany został w Halifax, a Doktor Bowring w Boston.

FRANCYA. *Paryż, 31 Lipca.* Wczora Izba Parów przyjęła znowu kilka projektów praw, między innemi o pożyczce 25 miljonów mającej się zaciągnąć przez miasto Paryż, i o wychodzcach zagranicznych. Pojutrze przejdzie Izba do rozbioru budżetu wydatków. Zamknięcie sessyi ma mieć miejsce 7 Sierpnia.

— Podług gazety niemieckiej Londyńskiej Królowa Wiktorya wnosiła na Radę Ministrów wezwanie osobiste i prawie poufne uczynione J. K. Mości w liście własnoręcznym Ludwika Filipa, do przywróceniu *serdecznego porozumienia* (entente cordiale) przybyciem Królowej do zamku Eu. Mimo nalegań Króla Belgów i Xięcia Alberta uradzono, że w obecnych okolicznościach odwiedzenie Króla Francuzów przez Królowę Wiktoryą, byłoby niestosowném. Lord Palmerston najdzielniej miał się oprzeć skutkowi tych zaprosin i Królowa całkowicie zdanie jego podzieliła.

— Wyrokiem z dnia 24 Lipca Król Francuzów mianował komandorem orderu Legii Honorowej Członka-korrespondenta Instytutu, Dyrektora Cesarsko-Rossyjskiego Obserwatorium w Pułkowie, P. Struve.

— P. Pellapra opuścił 29 Lipca Paryż udając się do Niemiec; zdrowie jego jest nader osłabione. Również stan zdrowia P. Teste, trzymanego w więzieniu Conciergerie, zamiast spodziewanego polepszenia, coraz większe wzbudza obawy.

HISZPANIJA. Nowiny z Madrytu dochodzą do 26 Lipca. Piszą z nad granic Katalonii, że banda karlistów opanowała miasto Campredon, gdzie zabrała kassy skarbowe, a ztamtąd udała się na Baga.

(Przez statek parowy Stettinski.)

W Paryżu Izba Parów 2 Sierpnia rozpoczęła rozprawy ogólne nad budżetem wydatków i wysłuchała mowy P. Dubouchage, który wyrzucał nadmierną rozrzutność budżetu. P. Montalembert ubolewał nad bezowocnością kończącej się sessyi, co przypisywał przekupstwu na wyborach Deputowanych i wynikającej ztąd wzajemnej zależności Ministrów i Większości. Odpowiadał mu w długiej mowie P. Guizot.

W Anglii, w wyborach na Parlament, P. Macauley i jenerał Fox, obaj członkowie dzisiejszego Gabinetu, spadli, pierwszy w Edynburgu a drugi w Tower Hamlets. Lord Bentinck, Głowa protekcyonistów, wybrany w Lynn, wraz z lordem Jocelyn, a Minister Spraw Zagr. lord Palmerston, wybrany w Tiverton.

(Journ. de S. P. Psz. Połn. R. I.)

ROZMAITOŚCI.

KALEIDOSKOP FILOZOFICZNY.

(Przez H. Rzewuskiego).

OBROT 8.

Uczucie ujemne, poparte siłą materyalną, zwykle tyle jest nierozsądne, że się rzuca wściekle naprzeciw jakimś kształtom, które je rażą, a że może mieć nadzwyczajną siłę niszczącą, więc te dlań nieprzyjaźne kształty unicestwi, nie chcąc poznać, że tém unicestwieniem odejmuje sobie właśnie materyały niezbędne dla tych gmachów, które wznieść usiłuje. Rewolucyonistom francuzkim zdawało się że ich nienawiść ku temu, co bezzasadnie nazywali niewolą, była miłością swobody. I cóż ztąd wynikło? oto, że zostawszy zwycięzcami, zniszczyli bez wyjątku wszystkie formy praktyczne swojego stowarzyszenia i stanąwszy na tych rozwalinach ogłosili erę wolności, a nie umieli poznać, że wolność, będąc zawsze darem Monarchów, między formami Monarchicznemi są właśnie takie, bez których wolności publicznej być nie może. Ci ludzie obłąkani dążyli więc do celu odejmując sobie wszystkie środki, któreby do niego doprowadzić mogły. Ztąd w rozmaitych przekształceniach swojego Rządu nigdy swobody nie znaleźli, lubo ciągle o niej marzyli i rozprawiali, największemi ofiarami jej się dokupowali. W tém ogólném zniszczeniu wszystkiego co było, siła tylko nieskazitelną została; nic więc dziwnego, że po zniszczeniu dawnej Monarchii, wszystkie rewolucye niby polityczne francuzkiego narodu, rzeczywiście niebyły czém inném, jedno przejściem niczém nieoszrankowanej siły z jednych w drugie ręce. To nam tłumaczy łatwość z jaką Rząd wielu przemienił się w Rząd jednego. Wielki Spadkobierca Rewolucyi francuzkiej, w początkach swojego zawodu, poznał że potęga ustawodawcza ani od geniuszu indywidualnego, ani od szafunku największej siły materyalnej zależy. Szukał więc żywiołów tej potęgi przywołując Bóstwo na pomoc słabości ludzkiej. Wszakże, zepsuty filozofią XVIII wieku, a więcej jeszcze nadzwyczajném powodzeniem, nieumiał dotrwać w głębokiém przedsięwzięciu, uwierzył nakoniec, że nieugiętość geniuszu i olbrzymia siła której szafunek jemu się był dostał, zastąpić zdołają wszelkie warunki życiodawcze. I właśnie zwalczony został przez te same żywioły, które jedne zdołałyby utrwalić i uświęcić jego potęgę.

Siła materyalna nie jest życiem narodu, lubo może być objawieniem tego życia. Siła działawcza, tym samym że działawcza, niemoże być zupełnie materyalną, musi być koniecznie w niej jakiś pierwiastek duchowy. Bo jeżeli widzę ciało w ruchu, żadne rozumowanie nie zdoła obalić mojego intuicyjnego przekonania, że pierwiastkowa impulsya, która ten ruch pobudziła musiała koniecznie być duchową. Materyalna siła narodu jest jego wojsko, a to poruszać się nie może tylko przez jakąś ideę. Nawet całkowita duchowość narodu może ścisnąć się w wojsku, które ipso facto zostaje jedyną ojczyzną, jedyném źródłem wszystkich władz politycznych i administracyjnych, tak dalece, że jeżeli na przekor prawu niezbędnemu jaki ważny wydział rządowy powierzy się mężowi, nie z szeregów wojennych wyszłemu, z takowego wyboru nic pomyślnego, ani nawet świetnego nie wyniknie dla Państwa.

Taki był stan Państwa Rzymskiego po przetrawieniu wszystkich żywiołów dawnej Rzeczypospolitej. Z pierwszego rzutu oka nie zdaje się on być przyjaźnym dla ukształcenia powszechnego, gdyż działalność zostając bez kontroli, wszystkie wyobrażenia same z siebie zniżyć się muszą aż do przyjęcia jakichś form nakazanych a jednak niestatecznych. A tak, ukształcenie, przy warunkach zupełnej swobody, ścisnięte wyłącznie między temi, którzy położeniem swojém są więcej zbliżeni do steru rządowego, trudno żeby dojść mogło do massy narodu. Wszakże, mając na względzie okoliczności w których Państwo Rzymskie zostawało, takowy stan rzeczy był jedynym warunkiem jego bytu.

Społeczność Rzymska wtedy nie była skrystalizowana, bo miała jakiś ruch, który długi czas jeszcze objawiał siebie świetnemi fenomenami. Wszakże można powiedzieć że była nieco zmateryalizowana, gdyż duch, życie narodu, już był opuścił domowe zagrody a ścisnął się wyłącznie w sile zbrojnej uporządkowanej. Rzecz też pewna, że już żadnej niepozostało rzeczywistości moralnej, oprócz takiej, która wprost z ducha wojskowego wypływała. Religia, honor, sprawiedliwość, jako uczucia niepodległe sile, istnieć nie mogły, a ich miejsce zastąpiła karność, jedyny węzeł jaki mógł pozostać, bo on jeden był jeszcze prawdziwym. Ztąd jak tylko karność rozwolniła się o Państwie, zbiorowe ciało straciwszy to, przez co się uosobiało, przestało istnieć. W czasie potęgi Państwa Rzymskiego pod formą Cesarską, im władca był grozniejszym tym skuteczniej dopełniał swojego powołania. Łagodność i umiarkowanie Antoninów, uszczęśliwić mogło jednostki im podwładne, ale samo zbiorowe ciało narażało na wielkie niebezpieczeństwo.

Państwo Rzymskie nie mogło odmienić swojego Rządu, bo każdy rząd stały jest wypadkiem koniecznym, jest konsekwencyą premissów narodowych. W Rzymie, władza z rąk do rąk przechodząc, zawsze musiała zachować swoję naturę. Bo żeby utworzyć nowy rząd, trzeba mieć na to nowe żywioły, trzeba było wyrazić w Rządzie jakieś życie, będące w narodzie, a właśnie w nim życia nie było. Życie znajdowało się wyłącznie w wojsku, którego karność była już jedyną siłą moralną. Jedyne prawo zasadnicze które pozostało, było pełnowładztwo niczém nieoszrankowane naczelnika siły zbrojnej, pełnowładztwo istniejące od początków Rzeczypospolitej. Prawo święte, bo ono tylko zachowywało byt ciała społecznego, zabezpieczając jego niezawisłość od innych narodów. A że było prawem zasadniczém, ten, któryby usiłował go zniszczyć, sprawiedliwie winien by był być ukaranym jako zdrajca ojczyzny. Kassiusz Cherea, chcący po zamordowaniu Kaliguli wskrzesić dawną formę rządową, większym był winowajcą stanu od Cezara, który obalał tę formę, już w pełnym rozkładzie będącą. A żołdactwo Pretoryańskie drżącego a niedołężnego Klaudiusza wywlekając z poza kobierców pod któremi się skrywał, by złożyć w jego ręku najwyższą władzę, jako jedynego przedstawiciela krwi Cezarów, czy pobudzone było ślepą zmyślnością, czy żądzą nagrody, rzeczywiście ocaliło Państwo.

Lubo prawo Chrystusa nieodmienia natury tej władzy tam gdzie ona jest warunkiem bytu narodowego, wszakże daje jej zupełnie inne wychowanie. Ztąd chociaż ona może była taką samą *in potestate*, niepodobieństwo, żeby *in actu* odnawiała te zjawiska, które w Rzymie nikogo nie gorszyły. Bo te okrucieństwa i rozpusty nie wypływały z formy rządowej, ale ze stanu obyczajowego stowarzyszenia. Żadną też nie były nowością. Każdy Prokonsul w świetnych okresach Rplitej bezkarnie to samo czynił w prowincyi jemu poruczonej, co jeden Cezar pozwalał sobie w stolicy. Bo poza krańcami religii Chrześciańskiej potęga zawsze będzie ściśle skojarzoną a okrucieństwem i rozpustą. Francya rewolucyjna zawiesiła była prawo Chrystusa, a natychmiast obyczaje pogańskie w niej wskrzeszone zostały. Chrześcianin prawdziwy może ludziom rozkazywać, a ten, który to święte prawo zaćmił w swojém sercu, albo go w umyśle swoim zamienił na inne, jest stworzony do niewoli. Biada tym nad któremi mieć będzie zwierzchność, chociażby nawet był ukształcony świeckiemi naukami. Bo najświetniejsze ukształcenie natury ludzkiej odmienić nie zdoła a obwarowanie siebie od dogodzenia namiętnościom, którym można uledz bez obawy kary, wypływa z nadprzyrodzonego stanu w którym nas umieściła wiara dana wprost od Boga. Mogą się jawić piękne systemata moralne, nawet zastosowane do tych których można zmusić do posłuszeństwa; ale moralność praktyczna tych, których prawo ścigać nie może, (a niema społeczności, gdzieby tacy w mniejszej lub większej liczbie się nie znajdowali), zawsze będzie wypadkiem excepcyonalnym, tam gdzie prawo Chrystusa jest nieznane, a tym bardziej gdzie jest zapoznane.

Pozwala się drukować. St.-Petersburg, 31 Lipca 1847 roku. *Ignacy Iwanowski*, *Cenzor.*

W DRUKARNI WOJENNEJ